Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 6. decembra 2012*

„Pritožba — Konkurenca — Omejevalni sporazumi — Člen 81 ES in člen 53 Sporazuma EGP — Trg mednarodnih selitvenih storitev v Belgiji — Omejevalni sporazum, ki je sestavljen iz treh posameznih sporazumov — Enotna in trajajoča kršitev — Neobstoj dokaza o seznanjenosti udeleženca posameznega sporazuma z ostalimi posameznimi sporazumi — Razglasitev popolne ali delne ničnosti odločbe Komisije — Člena 263 PDEU in 264 PDEU“

V zadevi C-441/11 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 25. avgusta 2011,

Evropska komisija, ki jo zastopajo A. Bouquet, S. Noë in F. Ronkes Agerbeek, agenti, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

pritožnica,

druga stranka v postopku je

Verhuizingen Coppens NV s sedežem v Boutsersemu (Belgija), ki jo zastopata J. Stuyck in I. Buelens, odvetnika,

tožeča stranka na prvi stopnji,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi L. Bay Larsen, v funkciji predsednika četrtega senata, J.-C. Bonichot, sodnik, C. Toader, A. Prechal, sodnici, in E. Jarašiūnas (poročevalec), sodnik,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 24. maja 2012

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nizozemščina.

Sodbo

1 Evropska komisija s pritožbo predlaga razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 16. junija 2011 v zadevi Verhuizingen Coppens proti Komisiji (T-210/08, ZOdl., str. II-3713, v nadaljevanju: izpodbijana sodba), s katero je to sodišče člena 1(i) in 2(k) Odločbe Komisije C(2008) 926 final z dne 11. marca 2008 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/38.543 – Mednarodne selitvene storitve) (v nadaljevanju: sporna odločba) razglasilo za nična.

Dejansko stanje in sporna odločba

2 Iz točk od 3 do 7 izpodbijane sodbe je razvidno, da je Komisija v sporni odločbi ugotovila, da so bili naslovniki te odločbe, med katerimi je bila navedena družba Verhuizingen Coppens NV (v nadaljevanju: Coppens), udeleženi pri kartelu v sektorju mednarodnih selitvenih storitev v Belgiji, in sicer z določanjem cen, z medsebojnim razdeljevanjem strank in s prirejanjem postopkov javnih razpisov za predložitev ponudb vsaj za obdobje od leta 1984 do leta 2003, ali so bili odgovorni za ta kartel in so zato storili enotno in trajajočo kršitev člena 81 ES.

3 V skladu s točkama 8 in 9 izpodbijane sodbe po eni strani storitve, na katere se nanaša kršitev, vključujejo selitve premoženja fizičnih oseb in podjetij ali javnih institucij iz Belgije ali v Belgijo. Ob upoštevanju dejstva, da imajo vse zadevne družbe, ki opravljajo mednarodne selitve, sedež v Belgiji in da je kartel deloval na belgijskem ozemlju, se je štelo, da je bilo geografsko središče kartela v Belgiji. Po drugi strani je Komisija skupni promet udeležencev kartela za te mednarodne selitvene storitve za leto 2002 ocenila na 41 milijonov EUR, skupni tržni delež udeleženih podjetij pa je bil ocenjen na približno 50 % zadevnega sektorja.

4 V skladu s točko 10 izpodbijane sodbe je Komisija v sporni odločbi navedla, da je bil cilj kartela zlasti vzpostavitev in ohranitev visokih cen ter razdelitev trga in da je kartel prevzel različne oblike, in sicer obliko sporazumov o cenah, sporazumov o razdelitvi trga z uporabo sistema fiktivnih predračunov, imenovanih „lažni predračuni“ (v nadaljevanju: sporazum o lažnih predračunih), in sporazumov o sistemu finančnih nadomestil za zavrnjene ponudbe ali za vzdržanje od vlaganja ponudb, imenovanih „provizije“ (v nadaljevanju: sporazum o provizijah).

5 Iz točke 11 izpodbijane sodbe je razvidno, da je Komisija v sporni odločbi menila, da je kartel med letom 1984 in začetkom 90. let deloval predvsem na podlagi pisnih sporazumov o določanju cen, praksa provizij in lažnih predračunov pa naj bi bila uvedena vzporedno. V skladu z isto odločbo, kot je povzeta v navedeni sodbi, je bilo prakso provizij treba šteti za posredno določanje cen za mednarodne selitvene storitve v Belgiji, ker so si udeleženci kartela medsebojno zaračunavali provizije za zavrnjene ponudbe ali za vzdržanje od vlaganja ponudb, pri čemer je šlo za fiktivne storitve, zneske teh provizij pa so poleg tega zaračunavali še strankam.

6 V zvezi z lažnimi predračuni je iz točk 12 in 13 izpodbijane sodbe razvidno, da je Komisija v sporni odločbi poudarila, da je selitveno podjetje, ki je hotelo skleniti pogodbo, s predložitvijo takih predračunov zagotovilo, da je stranka, ki je plačala selitev, prejela več predračunov. S tem namenom naj bi to podjetje svojim konkurentom določilo skupno ceno, ki jo morajo zaračunati za načrtovano selitev, ta cena pa je bila višja od cene, ki jo je ponudilo navedeno podjetje. Pri tem naj bi torej šlo za nepristne ponudbe, ki so jih predložila podjetja, ki niso imela namena opraviti selitve. Komisija je menila, da ta praksa pomeni prirejanje postopka javnega razpisa za predložitev ponudb, ki je povzročilo, da je bila ponudbena cena za selitev višja, kot bi bila v konkurenčnem okolju.

7 V skladu s točko 14 izpodbijane sodbe je Komisija v sporni odločbi ugotovila, da so se ti dogovori izvajali do leta 2003 in da so imele te kompleksne dejavnosti isti cilj, in sicer določati cene, razdeliti trg in tako izkrivljati konkurenco.

8 Komisija je na podlagi teh dejstev sprejela sporno odločbo, ki v členu 1 določa:

„Ta podjetja so kršila člen 81(1) [ES] in člen 53(1) Sporazuma [o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 52, str. 3)], s tem ko so neposredno in posredno določala cene mednarodnih selitvenih storitev v Belgiji, si razdelila delež tega trga in prirejala vlaganje ponudb v navedenih obdobjih:

[…]

(i) [Družba Coppens] od 13. oktobra 1992 do 29. julija 2003;

[…]“

9 Zato je Komisija v členu 2(k) sporne odločbe družbi Coppens naložila globo v višini 104.000 EUR, ki jo je določila v skladu z metodologijo, navedeno v Smernicah o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe (ES) št. 1/2003 (UL 2006, C 210, str. 2, v nadaljevanju: Smernice).

Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

10 Družba Coppens je 4. junija 2008 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila tožbo, s katero je predlagala razglasitev ničnosti členov 1 in 2 sporne odločbe v delu, v katerem se nanašata nanjo, in podredno, znižanje globe, ki ji je bila naložena, na največ 10 % njenega letnega prometa na trgu mednarodnih selitvenih storitev.

11 V podporo tožbi je družba Coppens navedla dva glavna tožbena razloga, ki sta se nanašala na kršitev člena 81(1) ES oziroma člena 23(2) in (3) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [81 ES] in [82 ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205), in en podredni razlog, ki je imel za cilj odpravo ali znižanje globe, ki ji je bila naložena.

12 Prvi tožbeni razlog je imel tri dele. S temi je družba Coppens, prvič, izpodbijala, da je bila udeležena pri kompleksnem kartelu, drugič, izpodbijala trajanje svoje udeležbe pri kartelu in, tretjič, Komisiji očitala, da ni presojala relativnega pomena njene udeležbe. V okviru prvega dela je družba Coppens poudarila, da ji je bila očitana zgolj predložitev lažnih predračunov, in je poleg tega navedla, da Komisija ni dokazala, da je ona vedela za sporazum o provizijah. Komisija naj bi torej neutemeljeno sklenila, da je bila ta družba udeležena pri tem kompleksnem kartelu. Družba Coppens je poleg tega zatrjevala, da sporazum o lažnih predračunih ni imel cilja ali učinka omejevanja konkurence.

13 Komisija je menila, da ni pomembno, ali se konkurenca izkrivlja z lažnimi predračuni ali s provizijami. Po mnenju te institucije gre namreč v obeh primerih za izkrivljanje konkurence, ki navadno privede do zvišanja cen za stranko, tako da je mogoče različne oblike omejevalnih sporazumov šteti za enotno in trajajočo kršitev člena 81 ES.

14 Splošno sodišče je z izpodbijano sodbo ugodilo prvemu delu prvega tožbenega razloga družbe Coppens. Splošno sodišče je v točkah od 28 do 32 izpodbijane sodbe razsodilo:

„28 Glede prvega dela tožbenega razloga ni sporno, da je bila [družba Coppens] aktivno udeležena le pri predložitvi lažnih predračunov (glej točki 173 in 296 obrazložitve [sporne odločbe]). V skladu z ugotovitvami Komisije je namreč družba Coppens edino podjetje, ki ni bilo udeleženo pri sporazumu o provizijah.

29 [Družba Coppens] pa zanika, da je bila udeležena pri enotni in trajajoči kršitvi. V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu s sodno prakso lahko družba, ki je pri mnogovrstni kršitvi pravil o konkurenci sodelovala s svojimi ravnanji, ki spadajo pod pojma sporazum ali usklajeno ravnanje s protikonkurenčnim ciljem v smislu člena 81(1) ES in ki naj bi pripomogla k uresničitvi kršitve v celoti, odgovorna tudi za ravnanja drugih družb v okviru te kršitve v celotnem obdobju svojega sodelovanja pri navedeni kršitvi, če se ugotovi, da zadevna družba ve za protipravna ravnanja drugih udeležencev ali da jih lahko razumno predvidi in da je pripravljena sprejeti tveganje (sodba Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Komisija proti Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, str. I-4125, točki 87 in 203). Da bi bilo podjetje odgovorno za enotno in trajajočo kršitev, je tako potrebno, da je vedelo (dokazano ali domnevano) za kršitve drugih udeležencev.

30 Poleg tega je treba opozoriti, da dejstvo, da sta cilj dogovora, pri katerem je sodelovalo podjetje, in cilj globalnega omejevalnega sporazuma enaka, ne zadostuje, da bi se temu podjetju pripisalo sodelovanje pri globalnem omejevalnem sporazumu. Namreč samo če je družba, ko je sodelovala pri tem dogovoru, vedela ali bi morala vedeti, da se je s tem vključila v globalni omejevalni sporazum, lahko njeno sodelovanje pri zadevnem dogovoru pomeni izraz njenega pristopa k temu globalnemu omejevalnemu sporazumu (sodba Splošnega sodišča z dne 20. marca 2002 v zadevi Sigma Tecnologie proti Komisiji, T-28/99, Recueil, str. II-1845, točka 45).

31 Ugotoviti pa je treba, da Komisija ni dokazala, da je [družba Coppens], ko je bila udeležena pri sporazumu o lažnih predračunih, vedela za protikonkurenčne dejavnosti drugih podjetij v zvezi s provizijami ali da bi jih lahko razumno predvidela. Komisija namreč izrecno priznava, da glede seznanjenosti [družbe Coppens] s kršitvami drugih udeležencev [sporna odločba] ne temelji na posebnih dokazih. Trdi, da [družba Coppens] ne zanika, da je vedela za sporazum o provizijah, in da ni navedla, v kakšnem obsegu je bila obveščena o ravnanju drugih udeležencev pri kršitvi. Vendar [družbi Coppens] nikakor ni treba na lastno pobudo navesti, v kakšnem obsegu je bila obveščena o ravnanju drugih udeležencev pri kršitvi, saj dokazno breme nosi Komisija. Ta mora najprej predložiti dokaze o dejstvu, da bi ga lahko [družba Coppens] nato izpodbijala. Sicer pa je [družba Coppens] na vprašanje Splošnega sodišča na obravnavi izrecno poudarila, da ni vedela za [sporazum] o provizijah. Zato Komisija ni zadostila dokaznemu bremenu.

32 V teh okoliščinah je Komisija neutemeljeno ugotovila, da je bila [družba Coppens] udeležena pri enotni in trajajoči kršitvi.“

15 Glede posledic te ugotovitve je Splošno sodišče v točkah od 33 do 35 izpodbijane sodbe opozorilo, da to, da v izreku sporne odločbe ni navedeno, da je kršitev enotna in trajajoča, ni pomembno, pri tem pa je zlasti menilo, da je izrek akta neločljivo povezan z njegovo obrazložitvijo in da obrazložitev sporne odločbe jasno kaže, da je Komisija družbo Coppens štela za odgovorno za udeležbo pri taki kršitvi.

16 Splošno sodišče je v točki 36 izpodbijane sodbe na podlagi tega sklepalo:

„Zato čeprav lahko udeležba v sistemu lažnih predračunov sama po sebi pomeni kršitev člena 81 ES, ki se lahko kaznuje z globo, je treba v skladu s predlogom [družbe Coppens] člena 1(i) in 2(k) [sporne odločbe] razglasiti za nična.“

17 Splošno sodišče je zato v točki 37 izpodbijane sodbe menilo, da ni treba preučiti drugih delov prvega razloga, ki ga je družba Coppens navedla v podporo tožbi, niti njenih drugih tožbenih razlogov, in je zato člena 1(i) in 2(k) sporne odločbe razglasilo za nična.

Predlogi strank

18 Komisija s pritožbo Sodišču predlaga, naj:

— izpodbijano sodbo razveljavi,

— zavrne ničnostno tožbo ali – podredno – razglasi člen 1(i) sporne odločbe za ničen v delu, v katerem je družba Coppens spoznana za odgovorno za sporazum o provizijah,

— določi globo v primernem znesku in

— družbi Coppens naloži stroške tega pritožbenega postopka in del stroškov postopka pred Splošnim sodiščem, ki ga Sodišče šteje za primernega.

19 Družba Coppens Sodišču predlaga, naj:

— pritožbo zavrne,

— podredno, če bi Sodišče izpodbijano sodbo v celoti ali delno razveljavilo, znesek globe, ki ji jo je naložila Komisija, omeji na 10 % njenega prometa na zadevnem trgu in

— Komisiji naloži plačilo stroškov postopka pred Splošnim sodiščem in stroškov tega pritožbenega postopka.

Pritožba

20 Komisija v podporo svoji pritožbi navaja, da je Splošno sodišče kršilo člena 263 PDEU in 264 PDEU ter načelo sorazmernosti.

Trditve strank

21 Komisija s svojim pritožbenim razlogom v bistvu zatrjuje, da je Splošno sodišče glede na obrazložitev, ki jo je navedlo v točki 36 izpodbijane sodbe, ravnalo napačno, ker ni razglasilo zgolj delne ničnosti sporne odločbe, kolikor se nanaša na družbo Coppens. V obravnavani zadevi naj namreč ne bi bilo dokazano le to, da je ta družba vedela ali bi morala vedeti za sporazum o provizijah. Vendar pa naj bi bila v skladu z ustaljeno sodno prakso razglasitev delne ničnosti odločbe mogoča, kadar so elementi, katerih ničnost se zahteva, ločljivi od preostalega dela odločbe, kar naj bi za obravnavani primer veljalo. To, da Splošno sodišče razglasi ničnost odločbe v celoti, kadar ni mogoče dokazati le enega samega dela kršitve, naj bi bilo nesorazmerno.

22 Komisija opozarja, da je bila družba Coppens v sporni odločbi spoznana za odgovorno za enotno in trajajočo kršitev, ki je bila v zadevnem obdobju sestavljena iz dveh različnih elementov, in sicer iz sporazuma o provizijah in sporazuma o lažnih predračunih. Zato naj bi Splošno sodišče utemeljeno razglasilo ničnost navedene odločbe v celoti, kolikor se nanaša na to družbo, le, če bi lahko ugotovilo, da – poleg neobstoja dokaza, da navedena družba ni vedela za protikonkurenčne dejavnosti drugih podjetij v zvezi s provizijami ali bi te dejavnosti lahko razumno predvidela – Komisija tudi ni dokazala, da je družba Coppens sodelovala pri sporazumu o lažnih predračunih. Vendar naj glede dokaza takega sodelovanja in tega, da to sodelovanje samo po sebi pomeni kršitev člena 81 ES, ne bi bilo nobenega dvoma, kot je priznalo tudi Splošno sodišče.

23 Izpodbijana sodba naj bi bila tako v nasprotju s sodno prakso, v skladu s katero Splošno sodišče ne sme razglasiti popolne ničnosti, kadar je očitno, da lahko razlog, ki ga šteje za utemeljenega, upraviči le delno ničnost, pri čemer je taka sodna praksa izraz načela sorazmernosti.

24 Prav tako bi bila popolna ničnost odločb v zvezi s karteli iz razloga, da del kršitve ni bil dokazan, v nasprotju z učinkovitim izvajanjem sodne oblasti in učinkovitim uveljavljanjem pravil konkurence, ker bi zavezovala k ponovitvi postopka, razen če se soglaša s tem, da ostane kršitev v delu, ki je bil dokazan, nekaznovana. Poleg tega naj ne bi bilo gotovo, ali je ponovitev takih postopkov skladna z načelom *ne bis in idem*.

25 Nazadnje, Komisija zatrjuje, da lahko Sodišče dokončno odloči o sporu. Upoštevna dejstva naj ne bi bila sporna, družba Coppens pa naj pred Splošnim sodiščem ne bi izpodbijala, da je bila v 67 primerih udeležena pri izvajanju sporazuma o lažnih predračunih, kot so bili ugotovljeni in dokumentirani v sporni odločbi. Komisija v zvezi s tem dodaja, da je imel ta sporazum hkrati protikonkurenčen cilj in protikonkurenčne učinke, in priznava, prvič, da za leti 1994 in 1995 ni nobenega dokaza o udeležbi družbe Coppens pri izvajanju navedenega sporazuma in, drugič, da bi se globa lahko znižala, če bi bilo družbo Coppens mogoče šteti za odgovorno le za zadnjenavedeni sporazum.

26 Družba Coppens primarno trdi, da je treba pritožbo zavrniti. Prvič, elementi, ki bi jih bilo od sporne odločbe mogoče ločiti v smislu sodne prakse Sodišča, naj ne bi obstajali. Glede na to, da je Komisija v tej odločbi ugotovila obstoj kompleksnega kartela, ki pomeni enotno in trajajočo kršitev člena 81 ES, bi se moralo Splošno sodišče nujno izreči glede udeležbe družbe Coppens pri takem omejevalnem sporazumu. Tako naj bi presodilo, da zgolj dejstvo, da ima sporazum, pri katerem je sodelovalo podjetje, isti cilj kot globalni omejevalni sporazum, ne more zadoščati za to, da se temu podjetju očita udeležba pri globalnem omejevalnem sporazumu. Ne bi naj šlo za „del kršitve“.

27 Drugič, v navedeni sodni praksi naj bi razglasitev delne ničnosti odločbe dopuščena le, če taka delna ničnost ne spremeni bistva zadevne odločbe. Vendar naj bi bila v obravnavanem primeru opredelitev kršitve, ki se očita družbi Coppens, in torej sama vsebina sporne odločbe v zvezi s to družbo, tista, ki je predmet spora pred Splošnim sodiščem. Popolna ničnost te odločbe, kolikor se nanaša na družbo Coppens, naj bi bila posledica neobstoja dokaza o vpletenosti te družbe pri vseh bistvenih elementih, na podlagi katerih je mogoče dokazati obstoj enotne in trajajoče kršitve.

28 V vsakem primeru naj Splošno sodišče ne bi moglo razglasiti samo delne ničnosti sporne odločbe. Zgolj sprememba zneska globe naj bi družbi Coppens zagotovila nezadostno pravno varstvo. V takem primeru bi namreč naložitev globe tej družbi še vedno temeljila na vseh elementih kršitve, medtem ko samo za enega od teh elementov velja, da je bil dejansko dokazan proti njej.

29 Tretjič, razglasitev popolne ničnosti v izpodbijani sodbi naj ne bi bila v nasprotju s sodno prakso, kot izhaja iz sodbe z dne 11. decembra 2008 v zadevi Komisija proti Département du Loiret (C-295/07 P, ZOdl., str. I-9363). Tožbeni razlog, ki mu je bilo ugodeno v obravnavanem primeru, naj bi bil usmerjen zoper skupni imenovalec sporne odločbe, in sicer obtožbo v zvezi s kompleksnim kartelom. Zato naj razglasitev popolne ničnosti te odločbe ne bi prekoračila navedenega tožbenega razloga. Poleg tega naj ne bi bilo mogoče ugoditi argumentu, ki se nanaša na učinkovito izvajanje sodne oblasti in učinkovito uveljavljanje pravil konkurence. Na podlagi načela zakonitosti naj bi bilo podjetju mogoče naložiti globo le, če se dokaže, da je storilo očitano kršitev. Vendar naj bi Splošno sodišče glede na to, da je kršitev, ugotovljena v navedeni odločbi, kompleksen kartel, to je kršitev, sestavljena iz več elementov, od katerih je vsak bistven za ugotovitev te kršitve, popolnoma upravičeno presodilo, da Komisija ni zadostno dokazala, da je družba Coppens sodelovala pri različnih bistvenih elementih te kršitve, tako da ni mogoče šteti, da je bila ta družba udeležena pri kompleksnem kartelu.

30 Podredno družba Coppens Sodišču predlaga odpravo ali vsaj znižanje globe na znesek, ki ne presega 10 % njenega prometa na trgu mednarodnih selitev v Belgiji. Še bolj podredno, če bi Sodišče razveljavilo izpodbijano sodbo in ne bi razglasilo ničnosti sporne odločbe v delu, ki se nanaša nanjo, družba Coppens Sodišču predlaga, naj ob uporabi svoje neomejene sodne pristojnosti zniža globo, ki ji je bila naložena. Družba Coppens v podporo tem predlogom navaja dva razloga.

31 Prvič, družba Coppens trdi, da je bil osnovni znesek globe napačno določen, saj Komisija ni razlikovala med udeleženci kartela, medtem ko bi morala upoštevati njihove posamezne vloge pri tem sporazumu. Tako naj bi ta družba storila lažjo kršitev od tiste, ki ji jo je očitala Komisija, ob upoštevanju zlasti njene omejene vloge in omejene udeležbe pri zadevnem kartelu, njenega tržnega deleža, ki naj bi znašal le 0,04 % zadevnega trga, in njenega skupnega prometa, ki naj bi bil občutno manjši od prometa drugih udeležencev pri kršitvi. Zato naj Komisija glede navedene družbe ne bi smela kot izhodišče za izračun globe vzeti odstotka v višini 17 % od vrednosti prodaj, kot ga je vzela za vse druge udeležence. Poleg tega naj bi družba Coppens izkazala, da je trajanje kršitve, ki ji ga je mogoče očitati, največ 7 let, ne pa 10 let in 9 mesecev. Še več, osnovni znesek globe naj bi moral biti ob uporabi točk od 27 do 35 Smernic znižan. V zvezi s tem družba Coppens zlasti trdi, da je predložila dokaze, ki potrjujejo njeno plačilno nesposobnost in dejansko nevarnost stečaja.

32 Drugič, družba Coppens navaja, da je bilo pri določitvi globe očitno kršeno načelo sorazmernosti, ker ta globa znaša 10 % njenega skupnega prometa in predstavlja skoraj 200 % vrednosti upoštevanih prodaj. Komisija naj bi morala v skladu s sodno prakso upoštevati, da je promet te družbe, ustvarjen iz naslova dejavnosti, ki jo zadeva kartel, predstavljal le okoli 3,2 % njenega skupnega prometa.

33 Nazadnje družba Coppens Sodišču predlaga, naj po potrebi Komisiji naloži plačilo stroškov ob uporabi člena 69(3), drugi pododstavek, Poslovnika Sodišča, ki je določba, ki jo zdaj vsebuje člen 139 tega poslovnika.

Presoja Sodišča

34 Ni sporno, da je Splošno sodišče, potem ko je v točki 36 izpodbijane sodbe ugotovilo, da lahko sodelovanje družbe Coppens pri sporazumu o lažnih predračunih samo po sebi pomeni kršitev člena 81 ES, ki se lahko kaznuje z globo, kljub temu menilo, da je treba člena 1(i) in 2(k) sporne odločbe razglasiti za nična. Komisija s pritožbenim razlogom prereka to, da je Splošno sodišče razglasilo ničnost te odločbe v celoti, kolikor se nanaša na družbo Coppens.

35 Treba je spomniti, da iz členov 254, šesti odstavek, PDEU in 264, prvi odstavek, PDEU izhaja, da če je tožba na podlagi člena 263 PDEU utemeljena, Splošno sodišče razglasi izpodbijani akt za ničen.

36 Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 25 sklepnih predlogov, je treba člen 264, prvi odstavek, PDEU kljub vsemu razlagati tako, da se akt, ki se izpodbija z ničnostno tožbo, razglasi za ničen le v delu, v katerem je ta tožba utemeljena.

37 V zvezi s tem je Sodišče že presodilo, da Splošnemu sodišču zgolj dejstvo, da šteje za utemeljenega enega od tožbenih razlogov, ki jih tožeča stranka navaja v podporo tožbi, ne omogoča, da izpodbijani pravni akt brez nadaljnjega razglasi za ničen v celoti. Do razglasitve popolne ničnosti namreč ne sme priti, kadar je očitno, da je navedeni tožbeni razlog, ki se nanaša samo na poseben vidik spornega akta, lahko podlaga le za razglasitev delne ničnosti (zgoraj navedena sodba Komisija proti Département du Loiret, točka 104).

38 Kljub temu je razglasitev delne ničnosti akta Unije mogoča samo takrat, kadar so elementi, katerih ničnost se zahteva, ločljivi od preostalega akta. Ta zahteva ni izpolnjena, če bi bila posledica delne ničnosti akta sprememba njegovega bistva, kar je treba presojati na podlagi objektivnega merila, ne pa na podlagi subjektivnega merila, ki bi bilo povezano s politično voljo organa, ki je zadevni akt sprejel

(glej v tem smislu sodbo z dne 24. maja 2005 v zadevi Francija proti Parlamentu in Svetu, C-244/03, ZOdl., str. I-4021, točke od 12 do 14, in zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Département du Loiret, točki 105 in 106).

39 Iz tega sledi, da bi Splošno sodišče v skladu s členom 264, prvi odstavek, PDEU utemeljeno razglasilo popolno ničnost sporne odločbe, kolikor se nanaša na družbo Coppens, le, če bi razglasitev delne ničnosti te odločbe spremenila njeno bistvo, kar je treba preveriti.

40 V zvezi s tem je treba najprej spomniti, da člen 1 sporne odločbe določa, da so družba Coppens in druga podjetja kršili člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, ker so neposredno in posredno določali cene mednarodnih selitvenih storitev v Belgiji, si razdelili delež tega trga in prirejali vlaganje ponudb v obdobju od 13. oktobra 1992 do 29. julija 2003. Vendar je Splošno sodišče, prvič, v točki 35 izpodbijane sodbe ugotovilo, da Komisija družbo Coppens šteje za odgovorno za udeležbo pri enotni in trajajoči kršitvi, in drugič, v točkah 28 in 36 navedene sodbe ni izključilo, da je lahko sporazum o lažnih predračunih, glede katerega družba Coppens ni prerekala sodelovanja, sam po sebi v nasprotju s členom 81 ES.

41 V skladu z ustaljeno sodno prakso je kršitev člena 81(1) ES lahko ne le posledica ločenega dejanja, ampak tudi niza dejanj ali celo trajajočega ravnanja, čeprav bi lahko tudi en ali več elementov tega niza dejanj ali trajajočega ravnanja sam po sebi in ločeno pomenil kršitev navedene določbe. Tako lahko Komisija, kadar se različna dejanja zaradi istega cilja izkrivljanja konkurence na skupnem trgu uvrščajo v „celovit načrt“, naloži odgovornost za ta dejanja glede na sodelovanje pri kršitvi kot celoti (zgoraj navedena sodba Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 81, in sodba z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 258).

42 Podjetje, ki je pri taki enotni in kompleksni kršitvi sodelovalo s svojimi ravnanji, ki spadajo pod pojma sporazum ali usklajeno ravnanje s protikonkurenčnim ciljem v smislu člena 81(1) ES in ki naj bi pripomogla k uresničitvi kršitve v celoti, je tako lahko odgovorno tudi za ravnanja drugih podjetij v okviru te kršitve v celotnem obdobju svojega sodelovanja pri navedeni kršitvi. Za tak primer gre, če se ugotovi, da je navedeno podjetje nameravalo s svojim ravnanjem prispevati k skupnim ciljem, za katere so si prizadevali vsi udeleženci, in da je vedelo za protipravna ravnanja, ki so jih drugi udeleženci predvideli ali izvajali pri izpolnjevanju istih ciljev, ali da je lahko ta ravnanja razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje (zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Anic Partecipazioni, točki 87 in 203, ter Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 83).

43 Tako je lahko podjetje neposredno sodelovalo pri vseh protikonkurenčnih ravnanjih, ki sestavljajo enotno in trajajočo kršitev, zato je v takem primeru Komisija upravičena temu podjetju naložiti odgovornost za vsa ta ravnanja in s tem za navedeno kršitev v celoti. Prav tako je lahko podjetje sodelovalo le pri delu protikonkurenčnih ravnanj, ki sestavljajo enotno in trajajočo kršitev, pri tem pa je vedelo za vsa ostala protipravna ravnanja, ki so jih drugi udeleženci kartela predvideli ali izvajali pri izpolnjevanju istih ciljev, ali pa je lahko ta ravnanja razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje. V takem primeru je Komisija ravno tako upravičena temu podjetju naložiti odgovornost za vsa protikonkurenčna ravnanja, ki sestavljajo tako kršitev, in s tem odgovornost za to kršitev v celoti.

44 Nasprotno pa, če je podjetje neposredno sodelovalo pri enem ali več protikonkurenčnih ravnanjih, ki sestavljajo enotno in trajajočo kršitev, vendar ni dokazano, da je s svojim ravnanjem želelo prispevati k vsem skupnim ciljem, za katere so si prizadevali drugi udeleženci kartela, in da je vedelo za vsa protipravna ravnanja, ki so jih navedeni udeleženci predvideli ali izvajali pri izpolnjevanju istih ciljev, kot jim je sledilo to podjetje, ali da je lahko ta ravnanja razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje, je Komisija upravičena temu podjetju naložiti odgovornost le za ravnanja, pri katerih je neposredno sodelovalo, in za ravnanja, ki so jih drugi udeleženci kartela predvideli ali izvajali pri izpolnjevanju istih ciljev, kot jim je sledilo to podjetje, ter za katera je dokazano, da je to podjetje zanje vedelo ali jih je lahko razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje.

45 To vseeno ne sme voditi k razbremenitvi odgovornosti tega podjetja za ravnanja, za katera ni sporno, da je pri njih sodelovalo, ali za katera je to podjetje dejansko mogoče šteti za odgovorno. Dejstvo, da podjetje ni bilo udeleženo v vseh elementih kartela oziroma je imelo pri vidikih, pri katerih je bilo udeleženo, manjšo vlogo, namreč ni pomembno za ugotovitev obstoja kršitve z njegove strani, saj je treba te dejavnike upoštevati samo pri presojanju teže kršitve in po potrebi pri določanju globe (zgoraj navedeni sodbi Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 90, in Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 86).

46 Vendar pa je odločbo Komisije, v kateri je opredeljen globalni omejevalni sporazum glede enotne in trajajoče kršitve, mogoče tako razdeliti le, če je, prvič, navedeno podjetje med upravnim postopkom lahko razumelo, da se mu očita tudi vsako od ravnanj, ki sestavljajo to kršitev, in se je torej glede tega lahko branilo, in če je bila, drugič, navedena odločba v zvezi s tem dovolj jasna.

47 Iz tega sledi, da – če so pogoji iz prejšnje točke te sodbe izpolnjeni – če sodišče Unije ugotovi, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da je podjetje pri udeležbi pri enem od protikonkurenčnih ravnanj, ki tvorijo enotno in trajajočo kršitev, vedelo za druga protikonkurenčna ravnanja drugih udeležencev kartela pri izpolnjevanju istih ciljev ali bi jih lahko razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje, lahko ugotovi le, da temu podjetju ni mogoče naložiti odgovornosti za ta druga ravnanja in s tem za celotno enotno in trajajočo kršitev ter da je treba sporno odločbo šteti za neutemeljeno zgolj v tem obsegu.

48 V obravnavanem primeru je iz točk od 10 do 12 izpodbijane sodbe razvidno, da je Komisija v sporni odločbi navedla, da je zadevni kartel prevzel tri oblike, in sicer obliko sporazuma o cenah, sporazuma o lažnih predračunih in sporazuma o provizijah, in da je menila, da je treba ta zadnjenevedeni sporazum šteti za posredno določitev cen za mednarodne selitvene storitve v Belgiji, medtem ko je sporazum o lažnih predračunih pomenil prirejanje postopka javnega razpisa za predložitev ponudb, tako da so bile cene, navedene v vseh ponudbah, višje, kot bi bile v konkurenčnem okolju. Poleg tega je Splošno sodišče v točki 28 iste sodbe poudarilo, da je bila v skladu s sporno odločbo aktivna udeležba družbe Coppens pri kartelu omejena le na sporazum o lažnih predračunih in da ta družba ni bila udeležena pri sporazumu o provizijah.

49 Iz spisa o postopku pred Splošnim sodiščem in točke 25 izpodbijane sodbe je tudi razvidno, prvič, da je družba Coppens lahko razumela, da se ji pripisuje odgovornost za zadevno enotno in trajajočo kršitev in da se ji tudi očita udeležba pri sporazumu o lažnih predračunih kot takem, ter je torej imela možnost braniti se v zvezi s tem in, drugič, da je sporna odločba dovolj jasna glede tega.

50 Poleg tega, ker naj ugotovitev sodišča Unije, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da je podjetje pri udeležbi pri enem od protikonkurenčnih ravnanj, ki tvorijo enotno in trajajočo kršitev, vedelo za druga protikonkurenčna ravnanja drugih udeležencev kartela pri izpolnjevanju istih ciljev ali bi jih lahko razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje, v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 45 te sodbe, ne bi vodila k temu, da bi bilo navedeno podjetje razbremenjeno odgovornosti za del ravnanj, za katera je dokazano, da je pri njih sodelovalo, ali za katera je to podjetje mogoče šteti za odgovorno, se mora sodišče Unije omejiti na razglasitev delne ničnosti sporne odločbe.

51 Namreč, glede na to, da je sam cilj odločbe Komisije, s katero je ugotovljena udeležba podjetja pri omejevalnem sporazumu ob kršitvi člena 81 ES, ugotovitev enega ali več ravnanj, ki sestavljajo tako kršitev, naj takšna razglasitev delne ničnosti ne bi spremenila bistva take odločbe.

52 V teh okoliščinah je Splošno sodišče s tem, da je sporno odločbo razglasilo za nično v celoti, čeprav ni zanikalo udeležbe družbe Coppens pri sporazumu o lažnih predračunih niti protikonkurenčnosti tega sporazuma, v svoji sodbi napačno uporabilo pravo.

53 Nazadnje, ker je iz navedenega razvidno, da bi bilo Splošno sodišče v obravnavanem primeru upravičeno po potrebi razglasiti le delno ničnost sporne odločbe, kolikor se nanaša na družbo Coppens, ta družba v utemeljitev razglasitve popolne ničnosti te odločbe s strani Splošnega sodišča ne more veljavno trditi, da ji zgolj znižanje zneska globe, ki ji je bila naložena, ne bi zagotovilo zadostnega pravnega varstva.

54 Iz vsega navedenega izhaja, da je Splošno sodišče s tem, da je sporno odločbo, kolikor se nanaša na družbo Coppens, razglasilo za nično v celoti, čeprav ni zanikalo udeležbe te družbe pri sporazumu o lažnih predračunih niti tega, da lahko ta sporazum sam po sebi pomeni kršitev člena 81 ES, kršilo člen 264, prvi odstavek, PDEU. Ker je pritožbeni razlog, ki ga je navedla Komisija, tako utemeljen, je treba pritožbi ugoditi in izpodbijano sodbo razveljaviti.

Tožba pred Splošnim sodiščem

55 V skladu s členom 61, prvi odstavek, drugi stavek, Statuta Sodišča Evropske unije lahko Sodišče, če je pritožba utemeljena, v primeru razveljavitve odločitve Splošnega sodišča samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje. Sodišče meni, da je v obravnavanem primeru tako.

56 Kot je razvidno iz točk 11 in 12 te sodbe, je družba Coppens pred Splošnim sodiščem navedla dva glavna tožbena razloga, ki sta se nanašala na kršitev člena 81(1) ES oziroma člena 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, in en podredni razlog, ki se je nanašal na odpravo ali znižanje globe, ki ji je bila naložena. Prvi tožbeni razlog ima tri dele, v katerih družba Coppens zanika, da je bila udeležena pri kompleksnem kartelu, izpodbija trajanje svoje udeležbe pri kartelu in Komisiji očita, da ni presojala relativne teže te udeležbe.

Prvi del prvega tožbenega razloga

57 Družba Coppens v bistvu navaja, da je Komisija napačno ugotovila, da je bila udeležena pri enotni in trajajoči kršitvi. Komisija naj ne bi dokazala, da je ta družba vedela za sporazum o provizijah. Poleg tega navedena družba trdi, da sporazum o lažnih predračunih ni imel cilja ali učinka omejevanja konkurence ter da je vsekakor, prvič, ta sporazum le neznatno vplival na trg in, drugič, je bilo sodelovanje te družbe pri navedenem sporazumu zelo omejeno.

58 Komisija trdi, da ti argumenti niso utemeljeni.

59 Na začetku je treba poudariti, da družba Coppens v bistvu prereka, da ji Komisija lahko naloži odgovornost za enotno in trajajočo kršitev, saj njena udeležba pri enem od dveh sporazumov, ki to kršitev sestavljata v obravnavanem primeru, ni dokazana v skladu z zahtevami sodne prakse.

60 V zvezi s tem je treba spomniti, da mora Komisija v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 42 te sodbe, da bi dokazala udeležbo podjetja pri izvajanju enotne kršitve, dokazati, da je nameravalo to podjetje s svojim ravnanjem prispevati k skupnim ciljem, za katere so si prizadevali vsi udeleženci, in da je bilo seznanjeno s protipravnimi ravnanji, ki so jih predvidela ali izvajala druga podjetja, da bi dosegla iste cilje, ali da je lahko ta ravnanja razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje.

61 V obravnavanem primeru ni sporno, da je bila enotna in trajajoča kršitev, za katero je Komisija družbo Coppens štela za odgovorno, v obdobju, v katerem je bila tej družbi očitana udeležba pri zadevnem kartelu, sestavljena iz dveh sporazumov. Na eni strani gre za sporazum o lažnih predračunih, katerega izvajanje je opisano v točkah od 229 do 278 obrazložitve sporne odločbe in za katerega je zlasti iz točk od 358 do 364 obrazložitve te odločbe razvidno, da omejuje konkurenco. Na drugi strani gre za

sporazum o provizijah, katerega izvajanje je opisano v točkah od 161 do 228 obrazložitve navedene odločbe in za katerega je zlasti iz točk od 351 do 357 obrazložitve te odločbe razvidno, da omejuje konkurenco.

62 V zvezi s sporazumom o lažnih predračunih je treba spomniti, da družba Coppens ne prereka svojega sodelovanja pri njem. Poleg tega – v nasprotju s trditvami te družbe – ni mogoče sprejeti, da ne cilj ne učinki tega sporazuma niso bili protikonkurenčni. Podjetja, ki predložijo take predračune, se namreč odrečejo konkuriranju selitvenemu podjetju, ki jih zahteva. Prav tako to zadnjenavedeno podjetje pri tem, ko od svojih konkurentov zahteva, naj predložijo take predračune, ve, da njegova ponudba ne bo v konkurenci s konkurenčnejšimi ponudbami. Podjetje, ki opravi selitev, tako lahko zahteva višjo ceno, česar ne bi moglo storiti v konkurenčnem okolju, in to v škodo potrošnikov.

63 Poleg tega, ker je v skladu s točko 89 obrazložitve sporne odločbe skupni tržni delež udeleženih podjetij znašal približno 50 % trga mednarodnih selitvenih storitev v Belgiji, česar družba Coppens ne izpodbija, ni mogoče sprejeti niti, da so bili učinki tega sporazuma na zadevni trg le neznatni in bi bili zato lahko v skladu s sodno prakso Sodišča izvzeti iz prepovedi iz člena 81(1) ES (sodbi z dne 9. julija 1969 v zadevi Völk, 5/69, Recueil, str. 295, točka 7, in z dne 23. novembra 2006 v zadevi Asnef-Equifax in Administración del Estado, C-238/05, ZOdl., str. I-11125, točka 50 in navedena sodna praksa).

64 V zvezi z domnevnim omejenim sodelovanjem družbe Coppens pri navedenem sporazumu zadošča spomniti, da je v skladu s samim členom 81(1) ES za uporabo prepovedi, navedene v tej določbi, treba vedeti le, ali je bil cilj ali učinek sporazuma, pri katerem je podjetje sodelovalo skupaj z drugimi podjetji, omejiti konkurenco in ali je ta sporazum lahko vplival na trgovino med državami članicami. Zato vprašanje, ali bi lahko posamično sodelovanje podjetja pri takem sporazumu glede na njegov šibek položaj na zadevnem trgu samo po sebi omejilo konkurenco ali vplivalo na trgovino med državami članicami, ni upoštevno za ugotovitev obstoja kršitve.

65 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je Komisija utemeljeno štela družbo Coppens za odgovorno za sodelovanje pri sporazumu o lažnih predračunih ob kršitvi člena 81 ES.

66 V zvezi s sporazumom o provizijah pa je treba, nasprotno, poudariti, da je Komisija v točki 296 obrazložitve sporne odločbe ugotovila, da se družba Coppens z drugimi podjetji, udeleženimi pri zadevnem kartelu, ni dogovorila o provizijah. Komisija bi torej družbo Coppens utemeljeno štela za odgovorno za sporazum o provizijah le, če bi dokazala, da je ta družba nameravala s svojo udeležbo pri sporazumu o lažnih predračunih prispevati k skupnim ciljem, za katere so si prizadevali vsi drugi udeleženci kartela, in da je vedela za sporazum o provizijah, ki so ga ti izvajali, ali ga je lahko razumno predvidela in je bila pripravljena sprejeti tveganje. Vendar je treba ugotoviti, da Komisija v svojih pisanjih zatrjuje, da je lahko predpostavljala, da je družba Coppens za to vedela, zlasti če se upošteva, da ta družba ne zanika, da je bila obveščena o sporazumu o provizijah. Poleg tega ta institucija izrecno priznava, da navedena odločba v zvezi s tem vprašanjem ne temelji na specifičnih dokazih.

67 Iz tega sledi, da Komisija ni izpolnila zahtev glede dokaznega bremena v zvezi s tem in zato ni izkazala, da je družba Coppens pri sodelovanju pri sporazumu o lažnih predračunih vedela za sporazum o provizijah, ki so ga izvajala druga podjetja, udeležena pri kartelu, ali ga je lahko razumno predvidela. V teh okoliščinah Komisija družbe Coppens ni mogla zakonito šteti za odgovorno za sporazum o provizijah in ji naložiti odgovornost za vsa ravnanja, ki tvorijo enotno in trajajočo kršitev. V tem obsegu je torej prvi del prvega razloga, ki ga je družba Coppens navedla v podporo tožbi, utemeljen.

Drugi del prvega tožbenega razloga

68 Družba Coppens v zvezi s tem trdi, da ni dokaza o njeni udeležbi pri kršitvi za leti 1994 in 1995. Zato naj bi Komisija v točki 547 obrazložitve sporne odločbe in členu 1(i) te odločbe napačno ugotovila, da je bila ta družba pri zadevni kršitvi udeležena 10 let in 9 mesecev.

69 Komisija priznava, da za ti dve leti ni dokaza o sodelovanju družbe Coppens pri izvajanju sporazuma o lažnih predračunih. Kljub temu meni, da to ne vpliva na trajanje sodelovanja družbe Coppens pri tem sporazumu, saj na podlagi neobstoja dokaza o izvajanju sporazuma s strani podjetja v danem obdobju ni mogoče skleniti, da to podjetje ni storilo kršitve v zadevnem obdobju.

70 V zvezi s tem je treba spomniti, da je Sodišče že odločilo, da je treba v večini primerov o obstoju protikonkurenčnega ravnanja ali sporazuma sklepati iz določenega števila naključij in indicev, ki – upoštevani skupaj – ob neobstoju druge dosledne razlage pomenijo dokaz o kršitvi pravil o konkurenci (zgoraj navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 57, in sodba z dne 21. septembra 2006 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, C-105/04 P, ZOdl., str. I-8725, točka 94).

71 Taki indici in naključja lahko, če se presojajo kot celota, razkrijejo ne le obstoj protikonkurenčnih ravnanj ali sporazumov, ampak tudi trajanje nadaljevanega protikonkurenčnega ravnanja in obdobje uporabe sklenjenega sporazuma, ki predstavlja kršitev pravil o konkurenci (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, točki 95 in 96).

72 V zvezi z neobstojem dokaza glede obstoja sporazuma v nekih določenih obdobjih ali vsaj glede tega, da je neko podjetje ta sporazum izvajalo v danem obdobju, je treba spomniti, da to, da tak dokaz ni bil predložen za neka določena obdobja, ne preprečuje, da bi se kršitev štela za podano v širšem časovnem okviru od teh obdobij, če ta ugotovitev temelji na skladnih in objektivnih indicih. V okviru kršitve, ki traja več let, tudi dejstvo, da se zunanji pokazatelji kartela pojavljajo v različnih časovno bolj ali manj oddaljenih obdobjih, ne vpliva na njegov obstoj, če različni ukrepi, ki so del te kršitve, uresničujejo samo en cilj in se umeščajo v okvir enotne in trajajoče kršitve (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, točki 97 in 98).

73 Iz sodne prakse ravno tako izhaja, da je posledica tihega odobravanja nezakonite pobude brez javnega distanciranja od njene vsebine ali brez njene prijave upravnim organom spodbujanje nadaljevanja kršitve, zaradi česar je oteženo njeno odkritje. Ta soudeležba je opustitveni način udeležbe pri kršitvi, ki je torej taka, da na podlagi nje v okviru enotnega sporazuma nastane odgovornost zadevnega podjetja (zgoraj navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 84).

74 Poleg tega se podjetje ne more razbremeniti odgovornosti s sklicevanjem na to, da ni bilo udeleženo pri vseh elementih kartela, ali na to, da je bil njegov delež pri izvedbi elementov, pri katerih je bilo udeleženo, omejen, saj te okoliščine ne morejo omajati njegove odgovornosti za kršitev. Te okoliščine je namreč mogoče upoštevati le pri presoji teže kršitve in po potrebi pri določitvi zneska globe (zgoraj navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 86).

75 Tako v obravnavanem primeru – čeprav Komisija priznava, da ni predložila dokazov o aktivnem sodelovanju družbe Coppens pri sporazumu o lažnih predračunih za leti 1994 in 1995 – ostaja dejstvo, da je Komisija ob upoštevanju, prvič, neobstoja dokaza o tem, da se je družba Coppens v tem obdobju javno distancirala od vsebine tega sporazuma, zlasti tako, da bi svojim konkurentom pisno sporočila svojo voljo, da ne želi več sodelovati pri tem sporazumu, in drugič, številnih dokazov o aktivnem sodelovanju družbe Coppens pri navedenem sporazumu po tem obdobju, ki so navedeni

predvsem v točki 280 obrazložitve sporne odločbe in ki jih družba Coppens ne izpodbija, utemeljeno menila, da je to družbo mogoče šteti za odgovorno za sodelovanje pri navedenem sporazumu neprekinjeno za celotno obdobje od 13. oktobra 1992 do 29. julija 2003.

76 Zato je treba drugi del prvega tožbenega razloga, ki ga družba Coppens navaja v oporo tožbi, zavrniti.

Tretji del prvega tožbenega razloga

77 V zvezi s tem, da Komisija domnevno ni presojala relativne teže sodelovanja družbe Coppens pri sporazumu o lažnih predračunih, zadošča ugotoviti, kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 55 sklepnih predlogov, da čeprav je ta argumentacija lahko upoštevna za presojo zneska globe, naložene tej družbi, v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 74 te sodbe, pa nima vpliva – in jo je torej treba zavrniti kot brezpredmetno – kadar se nanaša, kot v obravnavanem primeru, na izpodbijanje obstoja kršitve člena 81 ES.

78 Iz vsega navedenega izhaja, da je treba glede na to, da je prvi del prvega tožbenega razloga delno utemeljen, saj Komisija razen za sporazum o lažnih predračunih ni dokazala odgovornosti družbe Coppens za enotno in trajajočo kršitev – ne da bi bilo treba obravnavati ostale tožbene razloge družbe Coppens – razglasiti ničnost člena 1(i) sporne odločbe, ker Komisija s to določbo ne le ugotavlja, da je družba Coppens od 13. oktobra 1992 do 29. julija 2003 sodelovala pri sporazumu o lažnih predračunih, ampak tudi šteje to družbo za odgovorno za sporazum o provizijah in ji pripisuje odgovornost za enotno in trajajočo kršitev.

Globa

79 Nazadnje je treba spomniti, prvič, da ima Sodišče zaradi razveljavitve izpodbijane sodbe in v skladu s členom 31 Uredbe št. 1/2003 neomejeno sodno pristojnost v smislu člena 261 PDEU (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 218).

80 Drugič, čeprav mora Sodišče v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti v zvezi s tem samo presojati okoliščine obravnavanega primera in vrsto zadevne kršitve, da bi določilo znesek globe (sodba z dne 9. novembra 1983 v zadevi Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin proti Komisiji, 322/81, Recueil, str. 3461, točka 111), pa izvrševanje neomejene pristojnosti pri določanju zneska naloženih glob ne sme povzročati diskriminacije med podjetji, ki so bila udeležena pri sporazumu ali usklajenem ravnanju, ki sta v nasprotju s členom 81(1) ES. Zato lahko praviloma usmeritve, ki jih je mogoče izluščiti iz Smernic, vodijo sodišča Unije, kadar ta izvajajo navedeno pristojnost, če je Komisija Smernice uporabila za izračun glob, ki jih je naložila drugim podjetjem, kaznovanim z odločbo, o kateri odločajo (glej v tem smislu sodbi z dne 16. novembra 2000 v zadevi Sarrió proti Komisiji, C-291/98 P, Recueil, str. I-9991, točki 97 in 98, ter z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 337).

81 Tretjič, člen 23(3) Uredbe št. 1/2003 določa, da se pri določanju višine globe upošteva teža, pa tudi trajanje kršitve. Poleg tega je iz odstavka 2, drugi pododstavek, navedenega člena 23 razvidno, da za nobeno podjetje, udeleženo pri kršitvi, globa ne more presegati 10 % njegovega celotnega prometa v predhodnem poslovnem letu.

82 V teh razmerah glede na vse okoliščine obravnavanega primera in zlasti ker je promet družbe Coppens na trgu mednarodnih selitvenih storitev v Belgiji v letu 2002 znašal 58.338 EUR; ker sporazuma o lažnih predračunih, pri katerem je ta družba sodelovala – čeprav lahko resno izkrivi konkurenco in podraži ceno zadevnih storitev v škodo potrošnikov ter ga je mogoče opredeliti kot horizontalni sporazum o določitvi cen in razdelitvi trga, zaradi česar se že po sami naravi šteje med najtežje omejitve konkurence – ni bilo mogoče obravnavati, kot da je bil del celovitega načrta, ki so mu

v skladu s sporno odločbo sledili drugi udeleženci zadevnega kartela; ker je Komisija dokazala 67 dokumentiranih primerov sodelovanja družbe Coppens pri navedenem sporazumu, ki se ne izpodbijajo; ker je za navedeno družbo, čeprav je njeno vlogo pri zadevnem sporazumu v letih 1994 in 1995 mogoče opredeliti kot omejeno, mogoče šteti, da je pri navedenem sporazumu sodelovala v obdobju 10 let in 9 mesecev, in nazadnje, ker je skupen promet te družbe v letu 2006 znašal 1.046.318 EUR, Sodišče meni, da je treba znesek globe, ki je bila družbi Coppens naložena v členu 2(k) sporne odločbe, znižati na 35.000 EUR.

Stroški

83 Člen 184(2) Poslovnika Sodišča določa, da če je pritožba utemeljena in če Sodišče samo dokončno odloči v sporu, odloči tudi o stroških.

84 V skladu s členom 138(1) navedenega poslovnika, ki se v pritožbenem postopku uporabi na podlagi njegovega člena 184(1), se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Člen 138(3) navedenega poslovnika določa, da če vsaka stranka uspe samo deloma, nosi vsaka svoje stroške. Vendar lahko v skladu s to določbo Sodišče, če se zdi to glede na okoliščine v zadevi upravičeno, odloči, da ena stranka poleg svojih stroškov nosi tudi del stroškov druge stranke.

85 V obravnavanem primeru družba Coppens ni uspela v pritožbenem postopku, Komisija pa delno ni uspela v tožbenem postopku na prvi stopnji. Sodišče kljub temu glede na okoliščine obravnavanega primera meni, da je treba Komisiji naložiti, da poleg svojih stroškov na obeh stopnjah nosi tudi dve tretjini stroškov družbe Coppens na teh stopnjah. Družba Coppens nosi tretjino svojih stroškov, nastalih na obeh stopnjah.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. **Sodba Splošnega sodišča Evropske unije z dne 16. junija 2011 v zadevi Verhuizingen Coppens proti Komisiji (T-210/08) se razveljavi.**

2. **Člen 1(i) Odločbe Komisije C(2008) 926 final z dne 11. marca 2008 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/38.543 – Mednarodne selitvene storitve) se razglasi za ničen, ker Evropska komisija s to določbo ne le ugotavlja, da je družba Verhuizingen Coppens NV z uporabo sistema fiktivnih predračunov, imenovanih „lažni predračuni“, od 13. oktobra 1992 do 29. julija 2003 sodelovala pri sporazumu o razdelitvi trga, ampak tudi šteje to družbo za odgovorno za sporazum o sistemu finančnih nadomestil za zavrnjene ponudbe ali za vzdržanje od vlaganja ponudb, imenovanih „provizije“, in ji pripisuje odgovornost za enotno in trajajočo kršitev.**

3. **Znesek globe, naložene družbi Verhuizingen Coppens NV v členu 2(k) Odločbe C(2008) 926 final, se določi na 35.000 EUR.**

4. **Evropska komisija poleg svojih stroškov v zvezi s postopkom na prvi stopnji in postopkom s pritožbo nosi tudi dve tretjini priglašenih stroškov družbe Coppens na teh stopnjah.**

5. **Družba Coppens nosi tretjino svojih stroškov, nastalih v postopku na prvi stopnji in v postopku s pritožbo.**

Podpisi